

Magyar Helsinki Bizottság

JELENTÉS A SZEGEDI HATÁRRENDEZÉSZETI KIRENDELTSÉGEN ÉS A RÖSZKEI „HANGÁRBAN” 2015. JÚLIUS 8-ÁN TETT LÁTOGATÁSRÓL

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG, 2015. JÚLIUS 22.

A Magyar Köztársaság Határőrsége, az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztossága Magyarországi, Lengyelországi, Szlovákiai és Szlovéniai Regionális Képviselője és a Magyar Helsinki Bizottság között 2006. december 28-án létrejött Háromoldalú Együttműködési Megállapodás alapján tett látogatást a Bizottság 2015. július 8-án a Szegedi Határrendészeti Kirendeltségen (HRK) és az előállított külföldiek elhelyezésére szolgáló rőszkei „hangárban”. A látogatáson a Bizottságot fogadta dr. Várkonyi Tamás őrnagy, a HRK vezető helyettese, valamint a HRK idegenrendészeti osztályának munkatársa, Papp László százados. A Magyar Helsinki Bizottság részéről a látogatáson Bakonyi Anikó, dr. Fazekas Tamás, dr. Iván Júlia és Sávai Rita megbízólevéllel rendelkező munkatársak vettek részt. A Bizottság látogatásának célja kettős volt, egyfelől az elhelyezési körülmények és a külföldiek menekültügyi eljárásához való hozzáféréseinek monitorozása, másfelől a rendkívüli migrációs helyzetre tekintettel a Helsinki Bizottság saját, előre jelzett adományának (tartós élelmiszer, gyümölcs, gyümölcsle, higiéniai felszerelések és gyerekjátékok) átadása. A HRK munkatársainak együttműködési készségét ezúton is nagyon köszönjük.

Sajnálatos azonban, hogy a rendőrség szóban ismertetett protokollja miatt a játékokat végül nem a HRK épületén belül adhatták oda a megfigyelők a célcsoportnak, mert az a kirendeltség vezető-helyettese szerint veszélyes a gyermekekre, tekintettel arra, hogy azok miatt összeverekedhetnek, a plüssállatok betegségeket terjeszthetnek, vagy azok egyes darabjai leharapva fulladást okozhatnak. E túlzónak tűnő aggodalmat ugyanakkor a látogatás során tapasztaltak nem erősítették meg. A játékokat így végül az élelmiszeradományok egy részével együtt a vasúti pályaudvarnál segítő önkénteseknek adták át a Bizottság munkatársai.

I. SZEGEDI HATÁRRENDEZÉSZETI KIRENDELTSÉG

A 2015. januári, februári és áprilisi látogatásainkhoz képest néhány körülmény változott, azonban **a legtöbb probléma továbbra is kihívást jelent** a HRK részére. Noha korábban az őrizetesek megközelítőleg 95%-a kért itt menedékkjogot, ez a jelenlegi adatok szerint mintegy 90%. Az eljárás alá vontak között sok olyan szír állampolgár van, akik végül nem kérnek menedékkjogot (kb. az elfogások 10%-a), és az ő esetükben idegenrendészeti eljárást folytat le a HRK, aminek keretében őrizetüket is elrendelik a kiutasítás végrehajtása céljából. A kirendeltség vezető-helyettese elmondta, hogy az elfogások megnövekedett száma miatt ideiglenes őrzött szállásokat kellett nyitnia a rendőrségnek Cegléden, Salgótarjánban, Tatabányán és Szegeden.

A HRK illetékességi területén június közepe óta naponta 7-800 fős elfogásokra kerül sor. A tavasz végén ez a szám napi 350-400 fő volt, de előfordult 1100 elfogás is. Az elfogott külföldiek döntő többsége afgán, szír, pakisztáni és iraki, a más állampolgárságúak aránya nagyjából 30% körül mozog. A tapasztalatok és a statisztikák azt mutatják, hogy megszűnt a koszovóiak túlsúlya, ez a 2014. szeptember és 2015. február közti időszakra volt igazán jellemző. A vezető-helyettes beszámolt arról is, hogy érzékelhetően megnőtt a kiskorú külföldiek száma, akik zömmel afgán állampolgárok. Az életkor-meghatározást továbbra is a szegedi HRK rendőrőrvosa végzi, nem történt módszertani változás a korábbi gyakorlathoz képest (szemrevételezés, fizikai megjelenés).

A kirendeltségen dolgozók munkaterhe rendkívüli mértékben megnövekedett, csak korlátozott számú szabadnapot vehetnek ki. A kirendeltségvezető-helyettes tájékoztatása szerint a kirendeltséget az elmúlt időszakban mélyeségi megyékből és rotálódó készenléti rendőrséggel megerősítették, ezzel együtt a megfigyelők véleménye szerint **szükség lenne a kirendeltségen dolgozók további tehermentesítésére.**

1. Elhelyezési körülmények

A garázsajtók mögötti, az udvar felé vasrácsokkal elválasztott helyiségekben (esetleg a továbbiakban: ketrec) **súlyos túlzásúfolttság** volt tapasztalható, látogatásunk idején is mintegy 35 férfi tartózkodott a kb. 60 négyzetméteres keleti szárnyban lévő ketrecben. A ketrecben a földön szivacsok és hálósákok voltak leterítve, a szivacsok között nincsenek „közlekedőfolyosók”, ezért ha valaki fekvőhelyéről a vécé felé vagy a ketrecből ki akar menni, kénytelen adott esetben **mások fekvőhelyén átgyalogni**.

A ketrec álláspontunk szerint **továbbra sem alkalmas arra, hogy emberek alvóhelyeül szolgálhasson**, hiszen a ketrecben tapasztalható hőmérséklet nagyban függ a kinti hőmérséklettől. A látogatásunk napján Szegeden kb. 40 fokos hőmérséklet uralkodott, ez mindenkit, a rendőrség állományát, a külföldieket és a Bizottság megfigyelőit is megviselte. A külföldiek ráadásul a fizikai kimerültségük, rossz pszichés állapotuk és éhségérzetük következtében fokozottabban érzékenyek a hőmérsékletre, így esetükben hangsúlyosabban indokolt lenne a megfelelő, zárt helyen való emberi tartózkodásra alkalmas 20-28 Celsius fok közötti **állandó hőmérséklet biztosítása**. Extrém meleg esetén elengedhetetlen lenne intenzív **rehidratálásuk** is.

Az udvar közepén elhelyezett négy darab, kb. 14 négyzetméteres konténer közül egyben tartózkodtak fogvatartott külföldiek, és itt is **extrém túlzásúfolttság** uralkodott. A konténerbe 10 szír férfi volt bezárva (kevesebb mint másfél négyzetméter mozgástér fejenként), és hiába volt a konténerre légkondicionáló felszerelve, ez nem volt bekapcsolva, vagy egyáltalán nem működött. Nem derült ki, hogy vajon kizárólag a melegtől-e, mindenesetre az egyik szír fiatalember elájult, infúzióra szorult és ezután vitték vissza a konténerzárkába. A szír férfiak elmondták, hogy az előző éjszaka sokkal többen, legalább kétszer annyian voltak összehúzóva a konténerben. Ez az elhelyezés nem felel meg a minimálisan előírt szabad mozgástér követelményének, bizonyosan **sérti az Emberi Jogok Európai Egyezményének 3. cikkében lefektetett embertelen bánásmód tilalmát**.

A megfigyelők megtekintették a HRK hátsó részén lévő R1, R2, R3-as zárkákat, ahol főként kisgyermekes családok voltak elhelyezve, amíg az ujjlenyomatvételre várakoztak. Melegük volt, de kaptak kis üveges vizet és egy szendvicset. Az egyik férfinak nagyon fáj a foga és az ínye, ő nem tudta a zsömlét elrágni. A kicsi, 3-4 éves gyerekek láthatóan unatkoztak, nem tudták magukat elfoglalni.

Az ujjnyomatvétel után a nőket és a gyerekeket az udvar másik részén található G1, és G2 elnevezésű zárkában tartják fogva. A kirendeltség vezető-helyettese elmondta, hogy ha a családdal együtt érkező férj nyugodt és együttműködő, akkor együtt maradhat a családtagjaival, de ez nem minden esetben van így.

Előrelépésnek tekinthető és üdvözlendő, hogy a rendőrség **többnyelvű felirattal ellátott piktogramokat** helyezett el a külföldiek tájékoztatására:

Arra nem érkezett a látogatás során panasz, hogy a vécéhez ne férnének hozzá a külföldiek, ez egyértelműen javulásnak tekinthető. A kialakult gyakorlat szerint azonban továbbra is minden egyes alkalommal külön kell jelezni a rendőrnek, ha valaki ki akar kérkedni a mellékhelyiségbe, ami nem csak kényelmetlen a fogvatartottaknak, de – a kísérségi kényszer miatt – az őrzést ellátó személyzet számára is nagyfokú plusz megterhelést jelent.

2. Bánásmód

A rendőrségi állomány munkatársai nem tettek megfigyelők ottlétekor rosszalló megjegyzéseket a külföldiekre, de láthatóan őket is megviselte a rendkívüli mértékben **megnövekedett munkateher**. Tekintettel a kiégés fokozott veszélyére és az elfogott külföldiek sérülékenységre – a Harmtv. 2. § t) pontja és a Met. 2. § k) pontja szerinti különleges bánásmód iránti igényükre – **javasoljuk, hogy a rendőrségi állomány tagjai vegyenek részt**

érzékenyítő képzésen, amelyet egy Magyarországra már jól beilleszkedett menekült tartana nekik az üldöztetés és a menekülés körülményeiről.

A külföldiek közül a HRK-n többen panaszkodtak arra, hogy a rendőrök **kiöntötték a földre a felkínált vizet, és hogy az ujjnyomat levételéhez fizikai erőt alkalmaztak**. Egy szír férfi a karján mutatta a kék-zöld foltokat, amelyek elmondása szerint akkor keletkeztek, amikor levették az ujjnyomatát. Annak megítélésére a helyszínen a megfigyelőknek nem volt lehetősége és mandátuma, hogy az alkalmazott kényszerítő eszköz jogszerű volt-e vagy sem. Feltűnő volt, hogy a külföldi személyekkel kapcsolatba kerülő rendőrök közül többen **szájmaszkot és gumikesztyűt** viseltek. A vezetők elmondása szerint ezt nem tették kötelezővé, így azok viselik, akik így kívánják a külföldi személyektől elkapott fertőzések veszélyét megelőzni. Ez álláspontunk szerint egyrészt **indokolatlan** (nem véletlenül nem alkalmazzák más menekülteket befogadó helyszíneken sem), másrészt **félelmet, ellenérzést kelt** az egyébként is feszült, kimerült és bizalmatlan fogvatartottakban. A szájmaszk és gumikesztyű folyamatos viselése helyett javasoljuk az őrszemélyzet megfelelő és folyamatos egészségügyi és járványügyi felkészítését és szakszerű higiéniai protokollok (pl. rendszeres kézfertőtlenítés) alkalmazását.

3. Orvosi ellátás

A HRK udvarán működik egy ún. **„egészségügyi áteresztő (szűrő) pont”**, amelyet azokban az esetekben használnak, amikor az elfogott külföldi fertőző bőrbetegséggel érkezik (pl. rühesség). Ez egy külön konténer, ahol a külföldi levetkőzik, fertőtlenítő zuhanyt vesz, rühesség elleni krémmel kezelik, és új (adományokból biztosított) ruhát kap. Az őrizetes régi ruháit megsemmisíti a rendőrség a fertőzésveszély miatt. A zuhanyzás után orvos vagy felcser vizsgálja meg a külföldieket. A konténer a megfigyelők érkezésekor zárva volt, megtekintésére technikai okok miatt nem volt lehetőség. A rendőrség munkatársainak beszámolója szerint öt orvos dolgozik a szegedi HRK-n. Az 5 orvusból 4 állandó rendőrorvos, 1 igazságügyi orvos-szakértő. Felcserek (középfokú végzettségű egészségügyi dolgozók) alkalmazásával a 24 órás készenléti egészségügyi ellátás biztosított, az egészségügyi szobában EKG és defibrillátor található.

A nők elhelyezésére szolgáló ketrecben egy kubai fogvatartott hölgy jelezte, hogy nagyon fáj a talpán a vérhólyag és kérte, hogy jelezzük, hogy kötözést szeretne. Az ápoló ígéretet tett a megfigyelőknek, hogy megnézi, és ellátja a hölgy lábát.

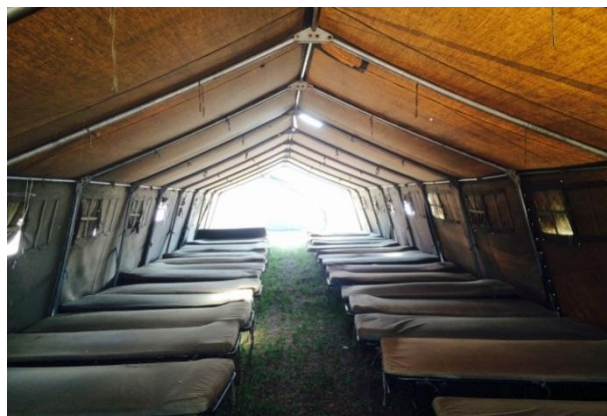
4. Élelmezés

A rendőrség tájékoztatása szerint a HRK-n **öt óránként adnak enni** a külföldieknek. A külföldiek azonban ezt **nem tudták megerősíteni**, a legtöbben annyit mondtak, hogy legalább egyszer kaptak már egy szendvicset. A rendőrség munkatársai arról számoltak be, hogy a Helsinki Bizottság étel- és gyümölcsadományát azért nem tudják kiosztani, mert erre külön logisztikai személyzet van, továbbá a gyerekek a kimerültség miatt „hányanak a banántól”. Ez utóbbi állítás megalapozatlannak, de legalábbis erősen megkérdőjelezhetőnek tűnik. A megkérdőjelezettek közül – a korábbi látogatásokon tapasztaltakhoz hasonlóan – **sokan éhesek voltak**.

A HRK logisztikai raktárában kifejezetten nagy mennyiségű pelenkát és bébiételt láttak a Bizottság megfigyelői.

II. A RÖSZKEI „HANGÁR”

Röszke mellett a rendőrség 2015. elejétől kezdve bérel egy hangárt, ahol a látogatás idején kb. **400 fő** részére tudnak elhelyezést biztosítani. A hangár mellett több nagyméretű katonai sátrat is felállítottak hozzávetőlegesen **600 férőhellyel**, ha még nagyobb létszámú érkező elhelyezését kell ideiglenesen megoldani. A hangárba közvetlenül az elfogásukat követően viszik a külföldieket. Innen 24 órán belül szállítják őket tovább a Szegedi HRK-ra, ahol megindul a menekültügyi eljárásuk.

1. Elhelyezési körülmények

A hangárban a külföldiek egy karszalagot kapnak, amellyel a csomagjukat is megjelölik, arra – a korábbiaktól eltérően – **nem volt panasz, hogy eltűnnének, elkeverednének a csomagok**. A külföldiek fényképének és alapadatainak rögzítése után a hangárban kinyitható katonai ágyakon tudnak pihenni. Az ágyakon lévő **pokrócokat láthatóan egymás után használják az emberek**, ami higiéniai szempontból aggályos. A rendőrség arra nézve **nem tudott tájékoztatást nyújtani, hogy milyen gyakran tisztítják a matracokat**.

A látogatás idején nagyjából a hangár félig volt tele, sokan aludtak az elfogott külföldiek közül. A hangárban a kinti hőség ellenére elviselhető hőmérséklet uralkodott, a látogatás idején működtek a **légkondicionálók**. A hangárba való bebocsátás és regisztráció előtt azonban **sokszor órákig a tűző napra kihelyezett sátrakban** váraoztak a külföldiek.

A külföldiek ellátására 11 mobil vécét és három kültéri csapot üzemeltet be. A nagy létszám mellett a hangárból a mosdóba **kikéredzkedők ki-be engedése nehézségeket okozhat** a rendőrségnek. A megkérdezettek közül sokan **szerettek volna lezuhanyozni**. A Bizottság javasolja mobil zuhanyzók beszerzését és üzembe helyezését, akár adományból vagy karitatív szervezetek támogatásával.

A megfigyelők álláspontja szerint sem a hangár, sem a sátrak, különösen nagyobb telítettség mellett **nem alkalmasak huzamosabb, 12 órát meghaladó emberi tartózkodásra**.

2. Élelmezés

A rendőrség tájékoztatása szerint a hangárba szállított személyek a megérkezésükkor kapnak egy szendvicset, és onnantól kezdve öt óránként kapnak újabbat. A szendvics mellé a látogatásunkkor egy nagyobb műanyag ládából vehettek maguknak fél literes szénsavmentes ásványvizet a már regisztrált külföldiek. Akik a hangár előtt vártak a regisztrációra, azoknál nem láttunk vizes palackokat.

3. Orvosi ellátás, szociális segítségnyújtás

A rendőrség tájékoztatása szerint a röszei hangárban **nincs állandó orvosi jelenlét**.

A látogatáskor egy kb. 4 éves szír kislányhoz hívtak mentőt, akinek a térdei körül égési sérülések voltak, de mivel sem ő, sem az édesapja nem tudott angolul, így nem tudták elmagyarázni, hogy mi történt. A mentősök betadinnal kezelték le a sérülést. A rendőrség és a mentő a helyzetet láthatóan szakszerűen és emberségesen kezelte.

A **Vöröskereszt** Csongrád megyei munkatársai a hét elején, július 6-án jelentek meg a röszei hangár mellett, váltva a Menedék Egyesület szociális munkatársait. A Vöröskereszt laikus segítőkét és egy egészségügyi alkalmazottat küldött. Sajnos úgy tűnt, hogy a segítők **idegennyelv-tudás hiányában** nem tudtak kommunikálni a külföldiekkel, többször előfordult, hogy a Bizottság megfigyelői fordítottak nekik angol nyelvre. Szerencsés lenne olyanok segítségét igénybe venni, akiknek van már tapasztalatuk a menekültekkel vagy más külföldiekkel végzett munkában, vagy legalább angolul jól beszélnek, és hatékonyan tudnak pszicho-szociális igényfelmérést végezni. Ezzel jelentősen javulhatna a sérülékeny, speciális egészségügyi vagy más igényekkel rendelkező menedékkérők beazonosítása (amire jelenleg gyakorlatilag nincs lehetőség).

A megfigyeléskor szakképzett, tapasztalt **szociális munkás nem volt jelen**, ami mindenképpen súlyos hiányosság, és nagyban növelheti a fogvatartásból és információhiányból fakadó feszültséget.

3. Egyéb észrevételek

A cigarettázás lehetőségének hiánya mind Szegeden, mind Röszkén problémát okoz, ugyanakkor ésszerűnek tartjuk a rendőrség érvelését, miszerint nincs arra kapacitásuk, hogy a dohányozni szándékozók kíséretését és őrzését megoldják.

Budapest, 2015. július 22.

Tisztelettel:

dr. Pardavi Márta
társelnök

